

GOD, GELD EN SEKS

»PRIVÉ-DOMEIN«

NR. 208

EDMOND EN JULES
DE GONCOURT
GOD, GELD EN SEKS

GEKOZEN, VERTAALD EN BEZORGD
DOOR EDU BORGER

UITGEVERIJ DE ARBEIDERSPERS • AMSTERDAM • ANTWERPEN

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van de
Stichting Fonds voor de Letteren.

Copyright Nederlandse vertaling © 1996 Edu Borger/
bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam
Oorspronkelijke titel: *Journal, Mémoires de la Vie Littéraire*
Omslagillustratie: Edmond & Jules de Goncourt,
silhouetten van V. Collodion (*Le nouvelliste de Vichy*, 1868)

ISBN 90 295 1652 6 / NUGI 321

INHOUD

Voorwoord

7

Dagboek

II

Noten

269

Personenregister

295

Toen in 1848 de weduwe Annette-Cécile de Goncourt stierf en haar twee zonen Edmond (1822-1896) en Jules (1830-1870) in het bezit kwamen van het bescheiden familiekapitaal, besloten zij iedere gedachte aan een maatschappelijke carrière te laten varen en zich geheel aan kunst en literatuur te wijden. Ze bouwden met zijn tweeën een al met al vrij omvangrijk oeuvre op waaraan Edmond, nadat Jules in 1870 aan syfilis was gestorven, in zijn eentje verder werkte en waarbinnen zij uiteenlopende genres beoefenden: biografieën zoals die van koningin Marie-Antoinette en van de achttiende-eeuwse zangeres Marie Arnould, en zuiver historische werken zoals de *Geschiedenis van de Franse maatschappij tijdens de Revolutie*. Ze wijdden geschriften aan de schilders van de hun zo dierbare achttiende eeuw (Watteau, Prud'hon, Greuze, Fragonard, enzovoort) en aan de Japanse kunst, waarvoor zij belangstelling wisten te wekken. Daarnaast schreven zij in 1857 een toneelstuk, *De literatoren*, waarvan zij in 1860 een roman maakten, en een aantal romans waarvan in veel gevallen een toneelversie werd gefabriceerd.

Die romans bezorgden hun enige faam als 'vaders van het naturalisme', maar weinig succes, met uitzondering van *De boer Elisa*, die Edmond op basis van nog samen met Jules gemaakte aantekeningen had geschreven. Het in 1871 verschenen boek beleefde in vrij korte tijd een groot aantal herdrukken, maar hun meeste werk mocht zich niet in een dergelijke uitbundige belangstelling verheugen en zij beklagden zich er bitter over.

Dat deden zij natuurlijk in hun beroemde dagboek dat zij van 1851 tot 1870 gezamenlijk – dat wil zeggen: Jules voerde de pen en Edmond schreef als het ware over zijn schouder mee – bijhielden en waarin Edmond na Jules' dood nog ruim een kwarteeuw zijn waarnemingen van het literaire, sociale en politieke leven van zijn tijd bleef noteren. Van het dagboek, waarmee zij een betere gooi naar de door hen zo fel begeerde onsterfelijkheid gedaan bleken te hebben dan met hun overige werk, verscheen al in 1866

een summiere bloemlezing onder de titel *Ideeën en Sensaties*. Edmond publiceerde in de loop van de jaren 1887-1896 in negen delen een aanzienlijk ruimere selectie, die ondanks de voorzichtigheid die hij bij de keuze van de notities had betracht al zoveel stof deed opwaaien en zoveel woede wekte dat hij overwoog de publicatie stop te zetten. Het heeft tot 1956 geduurd voordat het beroemde dagboek van de twee grootmeesters van de indiscretie en de giftige roddel in volle glorie kon verschijnen.

Het dagboek vormt boeiende en onmisbare lectuur voor wie in het Franse literaire, sociale en politieke leven van de tweede helft van de negentiende eeuw geïnteresseerd is, en het is zo omvangrijk dat er goede reden was om na de algemene, door Leo van Maris vervaardigde bloemlezing die in 1985 bij De Arbeiderspers verscheen, een tweede selectie te maken, dit keer met een meer thematisch karakter.

De drie gekozen thema's die in het dagboek in ruime mate aan bod komen, zijn de financiële kanten van het bestaan, de liefde en aanverwante zaken, en ter verheffing van het algehele niveau Onze Lieve Heer, die op voornoemde belangwekkende aspecten van het menselijk bedrijf neerziet. Kortom: God, geld en seks, en alle dwarsverbanden en kruisbestuivingen tussen die drie onderwerpen, want wanneer, om maar iets te noemen, bij de Goncourts de vrouwen ter sprake komen, gaat het al gauw over geld, en vice versa. Het hoeft geen verbazing te wekken dat geld in de notities van de gebroeders zo'n belangrijke rol speelt, want zij leefden in een tijd waarin de oude aristocratie definitief plaats maakte voor de geldaristocratie, iets wat hun allerminst beviel. Wanneer zij de toenmalige maatschappij bekritiseerden en daarbij, ondanks hun afstandelijkheid, wel degelijk blijk gaven van oprecht mededogen met minder bedeeden, verwezen ze dan ook niet naar de stralende toekomst van het socialisme, waarin zij geen enkel heil zagen, maar naar de oude monarchie van vóór de Revolutie, en vooral naar die achttiende eeuw waarvan zij zo hielden en waarin de 'absolute' monarchie een stuk minder absoluut was dan de moderne staat waarin zij leefden.

Ook in deze bundel laten de bekende schrijvers waarmee de Goncourts omgingen van zich horen: het 'zwijn' Daudet, Flaubert, die zijn best deed een 'zwijn' te zijn, Toergenjev de zachtmoedige, Zola, enzovoort, en zij allen laten hun licht op het on-

VOORWOORD

dermaanse schijnen. Maar naast de beroemdheden duiken er ook heel wat figuren op die de hedendaagse encyclopedieën niet gehaald hebben en komen er grotere en kleinere gebeurtenissen ter sprake die enige toelichting behoeven. Vandaar dat de hiernavolgende dagboeknotities voorzien zijn van een aantal noten die het de lezer naar ik hoop mogelijk zullen maken zijn weg in de wereld van de Goncourts en in dit boek te vinden.

Edu Borger

Eind januari

Ik heb een nicht¹ die miljardair is en die op vrijdag als enig voedsel een haring krijgt, waarvan de vader dan nog de hom op-eet. Tot haar negentiende heeft zij nog geen stuk zeep gekregen.

Marie² zei tegen me over een of andere meneer die haar het hof maakte: 'Hij maakt me zo verlegen, die meneer, dat ik het idee heb dat ik bij hem mijn maagdelijkheid terug zou krijgen.'

Iemand vertelt me dat hij iets verschrikkelijks heeft gezien: een meisje, heel jong, met een krans van rozen op haar hoofd, dat het bal van de Opéra verlaat en plotseling een vreselijke aanval van de sint-vitusdans krijgt.

Een dienstbode, maîtresse van de echtgenoot, die voor de doorkist van de vrouw, op het moment dat die vóór haar langs gedragen wordt, een ironische buiging maakt, met de woorden: '*Gegroet, mevrouw.*'

Op een dag kwam Meurice³ Dumas⁴ opzoeken en zei tegen hem: 'Je moet me dertigduizend franc geven.' – 'Je weet best dat ik nog geen dertigduizend stuivers heb!' – 'Er is een heel eenvoudige manier. Ik dreig een schitterend huwelijk mis te lopen, ik heb die dertigduizend franc nodig: hier heb je ze!' En hij stalde zes handgeschreven delen die hij onder zijn arm had uit: 'Je hoeft je naam er maar onder te zetten en dan levert het mij dertigduizend franc op.' Dumas zei tegen hem dat hij later moest terugkomen. De volgende dag had hij het manuscript gelezen en er zijn naam onder gezet. Meurice trad in het huwelijk. Dat zijn *De twee Diana's*⁵ geworden.

Vijf of zes jaar later kwam hij weer een keer en zei tegen hem: 'Je hebt me een grote dienst bewezen en je kunt me er nog een

bewijzen. Hier heb je een roman: wil je er je naam onder zetten? Dan delen we samen.'

Alexandre Dumas ging op het voorstel in en zette er zijn naam onder.

'In het Museum staan drie rijen: de mensen die naar de schilderijen kijken, de mensen die naar de zakken kijken van de mensen die naar de schilderijen kijken en de mensen die naar de handen kijken van de mensen die naar de zakken kijken van de mensen die naar de schilderijen kijken.'

De oude Aubert⁶ komt op weg naar Daumier⁷ een afschuwelijk vieze hond tegen. Hij neemt hem mee naar Daumier, die hem weerzinwekkend vindt. Aubert werkt hem zo op zijn zenuwen dat Daumier de hond uiteindelijk houdt. Daumier gaat door met zijn lithografieën. De oude Aubert zet op de rekening: 'Eén hond, 20 franc.'

Op het trottoir van de rue Saint-Honoré hoor ik een hoertje tegen een ander zeggen: 'O, die en die is van religie veranderd, ze houdt nu van mannen!'

Augustus

Gavarni:¹ 'Iedere dag verslindt de wetenschap een stukje van God: men heeft Jupiter in een Leidse fles gestopt! Welnu! Ik geloof dat het tot de mogelijkheden behoort dat er een materiële verklaring voor het denken gevonden zal worden zoals er voor de bliksem een verklaring gevonden is. Wat is dat voor iets immaterieels dat door een stokslag of een schop teweeggebracht kan worden? Een stokslag roept gedachten op! Er is geen scheiding tussen lichaam en ziel.'

In de *Cité* een laan die in de diepte van het huis verdwijnt. Aan de rechterkant van de laan, direct aan het begin, de deur van een winkeltje met aan de straatkant een etalage, ongeveer zo groot als een venster raam, met ijzeren tralies en een dichtgeschoven gordijn, vuilgeel als van een kind dat in zijn bed pist. Drie treden omhoog en een oude toonbank; een oude vrouw, dommelend en met haar hoofd wiebelend als mensen in een rijtuig, met haar ellebogen plat op de toonbank.

Een trappetje, dan een vrij grote kamer; aan drie kanten van de kamer een oude, aan de muur vastgeklonken bank, vijf- of zeshonderd jaar oud; aan de andere kant een oude toonbank. Op de bank zeven à acht oude vrouwen, een stel oude, ineengekrompen heksen, gekleed in spookachtige lompen, de knieën dicht tegen het lichaam, gekromd en op hun schoot een *lollepot* waarop zij hun beide handen verstrengelen, als de twee handen op een graf. Een kaars met een snuiter op de toonbank.

Wanneer je binnenkomt, niet: 'Wilt u iets drinken?', maar: 'Wat drinkt u? Een glaasje brandewijn?' Altijd weer die bordeelbrandewijn: als water wanneer je het opdrinkt en eenmaal opgedronken als drie degens die uit je keel komen.

Tien stuivers. Zeer jonge jongemannen, op de trap afgetrokken voor twee stuivers. Een goed bordeel waar de zaken goed geregeld zijn; er komen rijke mensen en schuchtere jongelui.

Geen vrouwen beneden de zestig. De vrouwen dragen oude kindermutsen.

In de wijk is dit bordeel beter bekend onder de gruwelijke naam 'De Schikgodinnen'.

Huize Milac, bij de Ecole-poort, voor soldaten: tien stuivers. Werd op obscene prenten aangekondigd met: 'Vrouwen in fluweel en een overdaad aan kunstbloemen waaruit onze mooie hoeren tevoorschijn komen.'

Mijn nicht Cornélie² lastiggevallen door haar oude vader, die haar in haar eentje Vasari wilde laten vertalen; zij sterft van de kou, verdoet haar hele jeugd en haar vader laat haar niet trouwen.

Ik weet niet waarom de directeur van het Porte Saint-Martin-theater de door Gavarni in *Paris* gepubliceerde portretten, waaronder die van ons, in de foyer geëxposeerd heeft. Scholl³ vertelt Jules dat een mooie vrouw op hem verkikkerd is geraakt en spoort hem aan met haar naar bed te gaan.

Jules zoekt de vrouw op, dineert met haar en gaat dezelfde avond nog met haar naar bed. Scholl komt 's avonds op bezoek. De volgende dag is hij onrustig en opvliegend, gaat overal tegenin en snoert Gavarni een paar keer de mond; en omdat theater-trucs door iedereen in het gesprek worden aangevallen roept hij met groteske drift uit dat er geen gelukkiger ontknoping is dan een acteur die in een nauwsluitende broek in een bootje springt; en met woedende blikken heeft hij het over die schitterende vondst, in ik weet niet welk stuk van Brisebarre,⁴ van een schaar die in het eerste tafereel door een naaister vergeten wordt en die door de heldin in het elfde tafereel gebruikt wordt om een haarlok af te knippen. We kijken elkaar lacherig aan en vragen ons af, zonder er al te veel van te begrijpen, of Scholl gek geworden is.

Céleste Laveneur,⁵ waar mijn broer nogal eens naar toe gaat, vertelt hem dat Scholl niet meer van haar houdt, maar dat hij sinds zij zich aan hem heeft gegeven jaloers is zonder van haar te houden; dat hij een eigenaardige figuur is, afgunstig, jaloers en ongelukkig door andermans geluk. Ze vertelt hem dat hij haar van Richard heeft afgepikt, niet omdat hij van haar hield, maar uit haat tegen Richard,⁶ van wie hij het gevoel had dat de liefde van die vrouw hem gelukkig maakte. Zij beschrijft hem tegenover

ons als iemand die geobsedeerd is door de angst zich belachelijk te maken, tot in de liefde toe, waarin hij een beetje platonisch is en waarin hij zijn best doet aan spot te ontkomen door het schilderen van plastische liefdesscènes. Haar leven met hem is een hel geweest: hij heeft een talent om mensen kapot te maken. Het is steeds weer hetzelfde liedje, hij houdt ervan een liefdesscène door een verschrikkelijke kilte te laten volgen, hij scheidt er een heimelijk genoegen in een vrouw in het bijzijn van anderen te vernederen; en daarna komen er berouwvolle komedies om de vrouw weer terug te krijgen en aan zich te binden. Ze heeft het over een nacht, een hele nacht, die Aurélien gebruikte om haar een bekoorlijk plekje in de buurt van La Rochelle te beschrijven, dichterlijke beschrijvingen, dromen van geluk, een heel bewonderenswaardige inspanning waarmee hij zes uur lang de fantasie en de verlangens van deze vrouw prikkelde; en toen zij 's morgens tegen hem zei: 'En, gaan we erheen?' zei hij: 'Nee, ik laat je beslist hier achter!'

Ze citeerde me een merkwaardige uitspraak van Scholl: 'Ga met hem naar bed,' zei hij, toen hij het over mij had. 'Dan vertel je me later wat hij in zijn mars heeft.'

Eind februari

Kan men zich God bij het Laatste Oordeel voorstellen die de regenboog neemt en hem om zijn middel vastsnoert, als de sjerp van een commissaris, enzovoort?

Wanneer ik aangeschoten ben, idee-fixe van een vrouw met de armen en de handen van La Lescombat¹ die mijn brein in een slamand heen en weer schudt.

La Lagier.² Hij³ gaat met haar naar bed. 'Als je niet zorgt dat ik klaarkom sla ik je op je bek.' Zegt om drie uur tegen hem: 'Nu moet je weg. Mannen zijn erg lelijk wanneer ze slapen. Als ik morgen eerder wakker zou zijn dan jij, zou ik je zien snurken of je zou een lelijk gezicht trekken. En bovendien stinken mannen 's morgens uit hun mond; ik stink er ook uit, maar ik ruik mezelf niet.' Brengt haar twee dagen later weer een bezoek ter bevordering van de spijsvertering. Ziet een hoofd tussen de benen van die vrouw en weet niet of het een man, een hond of een vrouw is. De vrouw staat op. Het is een man. Neemt Lorsay bij de hand en zegt tegen de man: 'Mag ik je mijn minnaar voorstellen?' Neemt dan Lorsay bij de hand en zegt tegen de man: 'Mag ik je mijn minnaar voorstellen? En nu moeten jullie, omdat jullie kutzwaigers zijn, met elkaar kennismaken.' Somt hun voornamen, namen, titels enzovoort op.

Een paar dagen later zegt Lagier tegen Lorsay: 'Het is een erg mooie jongen, die jongeman van onlangs...' - 'Ja.' - 'En bovendien nog gedistingeerd, iemand met manieren...' - 'Ja.' - 'En intelligent!' - 'Ja.' - 'Het is een pooier!' - 'O? Tjonge, wat moet je niet van mij denken, ik die dat niet ben?' - 'Jij, jij bent niet mooi, jij hebt geen stijl; anders zou je je jeugd ten nutte maken.'

Ziet Lafontaine⁴ in het Gymnase-theater en zegt tegen Lorsay: 'Hoewel hij een idioot is, wil ik hem pakken.' Schrijft hem een liefdesverklaring.

‘Ik ben geen zakenvrouw zoals mevrouw Doche.⁵ Dat is een vrouw met een vaste prijs. Haar kuiten, haar dijen, haar *pruim*, de tietten die ze niet heeft, dat is allemaal van een prijskaartje voorzien. Ik zou geen pruimedanten kunnen verkopen, hoe wil je dan dat ik mijn kut aan de man breng?’

Een paar dagen later schrijft een vrouw aan haar beschermer: ‘Ik heb zin om te gaan kijken hoe Pianori⁶ terechtgesteld wordt. Maar dan moet ik om vier uur op; dat gaat niet... Reken niet op me.’ Lorsay brengt haar er ’s morgens na het souper heen. Op het moment dat de ter dood veroordeelde op de guillotine verschijnt: ‘O, wat zou ik die Pianori *lekker pakken!*’

Zegt tegen Lorsay: ‘Ik zou graag met die of die naar bed gaan.’ – ‘Zo, en ik dan?’ – ‘Ach, jij bent een bijkomstigheid!’

De dienstmeid van Lagier: ‘Mevrouw, dat is een meneer die altijd een stijve heeft... Mevrouw maakt grappen, maar ze laat zich niet in de luren leggen!’

Lagier tegen Lorsay: ‘Ga je dikwijls naar het bordeel?’ – ‘Ach, nu en dan...’ – ‘Ik ga er geregeld heen. Het amuseert me...’

Mei

Meneer Hiltbrunner, directeur van het Théâtre des Délassements, tegen de architect Chabouillet:

‘Meneer, mijn theater is een bordeel!’

‘Maar, meneer!’

‘Nee meneer, mijn theater is een bordeel! Het is heel simpel. Ik geef mijn actrices maar vijftig à zestig franc per maand: ik moet 30000 franc huur betalen, het is alles wat ik ze kan geven. Mijn acteurs krijgen nauwelijks méér. Het zijn allemaal pooiers of flikkers. Het komt dikwijls voor dat er een vrouw naar me toe komt en tegen me zegt dat vijftig franc niet genoeg is, dat ze gedwongen zal zijn om te tippelen, om mannen in de zaal te versieren, voor vijf stuivers... Dat gaat me niet aan: ik heb een huur van 30000 franc.’

Eind augustus

Een kunstenaarshuwelijk.

Duret,⁷ beeldhouwer, zeer verliefd geworden op de zuster van Turcas,⁸ die geen geld heeft en al op leeftijd is.

Turcas, erg blij dat hij zijn zuster aan hem kan uithuwelijken:

‘En, hoe zit het, wanneer trouw je met mijn zus?’ – ‘O, ik heb de tijd... Goed! Wanneer ik mijn opdrachten voor het Louvre af heb.’ Turcas denkt erover spoed achter het huwelijk te zetten: ‘Kom, wil je met mij naar de notaris gaan om het contract op te stellen?’ – ‘O! Dat heeft geen zin, we zijn het eens!’

Turcas is gedwongen op een dag tegen hem te zeggen: ‘Wil je naar woningen gaan kijken?’ Neemt hem mee naar het huis van zijn notaris en zegt op de tweede verdieping tegen hem: ‘Kijk ’s aan, we zijn toevallig bij mijn notaris, laten we er binnengaan.’ – ‘Waarom?’ – ‘Ach, kom mee.’ Tegen de klerk: ‘Is uw baas te spreken?’ – ‘Nee, meneer, hij is bezig.’ – ‘Ach verdorie!’ zegt Turcas. Duret wil ervandoor gaan. De baas verschijnt: ‘Meneer, mag ik u mijn aanstaande zwager, de heer Duret, voorstellen?’ De notaris begint over gemeenschap van goederen of huwelijkse voorwaarden enzovoort te praten. Duret wil er voortdurend vandoor gaan, Turcas is genoodzaakt hem terug in zijn stoel te duwen. Ten slotte zegt Duret: ‘Ik heb alleen vertrouwen in mijn vriend Lequesne.’ Lequesne gaat de notaris opzoeken: alles wordt geregeld.

Turcas zegt tegen Duret: ‘We zouden je geboorteakte moeten hebben. Waar ben je geboren?’ – ‘O! Ik weet het niet. In een straat... het huis is gesloopt...’ – ‘Maar in welk jaar?’ Duret zegt: ‘Zo ongeveer in die drie, vier jaar...’ Turcas is genoodzaakt een man te betalen om bij de griffier van het Paleis van Justitie de geboorte van Duret in de loop van vier jaar op te zoeken. Voor de doopakte *idem dito*.

Op een dag zegt Turcas tegen Duret: ‘O, weet je, morgen ga je trouwen.’ – ‘Waarom morgen?’ zegt Duret. – ‘Ik kom je wel ophalen,’ zegt Turcas. ‘Het stadhuis: prima.’ Wat de mis betreft zegt Turcas: ‘Heb je een pak?’ – ‘Een pak? Waarvoor? Wacht, ik zal ’s zoeken.’ Hij zoekt... Hij trouwt in een jas!

Huwelijksmaal... ’s Avonds zegt Duret tegen zijn vrouw: ‘O, ik heb de gewoonte om ’s avonds in mijn café te gaan dominoën.’ Hij gaat erheen. Met carnaval: ‘O, weet je, met carnaval ga ik met vrienden feestvieren, net als in Italië; ik ben een week weg.’ – ‘Dat doe ik dan ook,’ zegt zijn vrouw. Duret bleef thuis.

Korte novelle, met brieven van Turcas en Duret en de vrouw, die zeer gelukkig is.

Louis N...: familie woedend omdat hij geen maîtresse heeft,

ziet een symptoom van degeneratie in die luiheid, foetert hem uit en leest hem de les om hem zover te krijgen dat hij naar de hoeren gaat. Omringd door wellustige ooms. Twee met name.

Paulin,⁹ die met de blik ten hemel geslagen smachtend verliefd is op alle vrouwen. Ging een keer in het bed van een dienstmeisje, dat de laan uit gestuurd was, liggen en zei, toen hij daar aange troffen werd, zuchtend: 'Ik heb niets bij haar kunnen bereiken, en ik wilde tenminste haar warmte voelen.'

Hyppolite, een brute minnaar die vrouwen met een stomp omverkegelt: een kamermeisje, de keukenmeid van zijn vrouw, enzovoort. Alle mogelijke ziektes. Syfilis, tyfus in Parijs, verborgen gezeten, na in Rusland krijgsgevangen te zijn gemaakt, bij een timmerman in de houtspaanders geslapen, twee weken lang alleen water gedronken. — Ter dood veroordeeld; naar Amerika vertrokken, doet in het Engels een examen voor een dokter die hij aan boord ontmoet; gele koorts. — Terug naar Gisors: tien jaar studie, opgesloten; zijn boek verschijnt. Afschuwelijke cholera in 1832.

Die twee ooms en een vader, pijnlijk getroffen door het slechte goede gedrag van Louis. Die om die reden bij de vrouwen in de familie niet geliefd is. Zegt dat hij er zeker van zou zijn dat hij van zijn oom Paulin zou erven, als hij een maîtresse zou willen nemen, hem over haar zou willen vertellen en hem zou willen vragen bij zijn vader en moeder een goed woordje voor hem te doen om ervoor te zorgen dat ze hem rustig laten beminnen en neuken.

Het stelsel van de zielsverhuizing is zeer beledigend: het komt erop neer dat men denkt dat God over niet meer zielen beschikt dan de directeur van het Circustheater soldaten heeft en dat Hij altijd dezelfde in verschillende uniformen laat defileren.

Januari

Ik heb een maîtresse uit mijn laatste lyceumjaren teruggezien, een maîtresse die ik zo intens begeerd heb dat ik drie dagen van haar heb gehouden... ik herinner me haar in de rue d'Isly in dat kleine appartementje waarin de zon als een vogel heen en weer fladderde en neerstreek. 's Morgens deed ik de deur voor de waterdrager open. Zij ging met haar kapje op haar hoofd twee koteletjes kopen; om ze te braden deed ze haar onderrok aan en we aten aan een hoekje van de tafel, met één nieuwzilveren couvert en één en hetzelfde glas. Het was een meisje zoals je ze in die tijd nog had; onder haar kasjmieren sjaal klopte nog iets van het hart van een snolletje: op een dag vroeg ze me vier stuivers om naar Mabille¹ te gaan.

Ik heb haar ontmoet: ze is nog steeds dezelfde, met haar ogen waarvan ik gehouden heb, haar neusje, haar platte, rode lippen, als geplet onder een stevige zoen, haar soepele middel—en ze is het niet meer. Het mooie hoertje heeft haar wilde haren verloren. Ze leeft op een burgerlijke manier, als een getrouwde vrouw, met een fotograaf. Het huwelijksleven heeft zijn uitwerking op haar gehad. De schaduw van de spaarbank ligt over haar voorhoofd. Ze zorgt voor het linnengoed, voor het bereiden van de maaltijden, geeft als een wettige echtgenote een dienstmeid een standje en leert pianospelen en Engels. Ze gaat alleen nog met getrouwde vrouwen om en houdt haar blik op de toekomst, dat wil zeggen het huwelijk gericht. Ze heeft haar vrolijke, vrijgevochten bestaan in een spiegelkast bijgezet.

Haar man, die Thompson heet, is een Engelsman uit Amerika die neukt omdat het gezond is, bemint zoals je een purgeermiddel inneemt, aambeien heeft waarvoor zij belangstelling toont en haar, als enig amusement, iedere avond mee naar een café neemt om er met dezelfde figuren te dominoën. Die man, ordelijk en regelmatig als een Bréguet-horloge met koud bloed in plaats van olie, verliest zijn onverstoorbaarheid alleen bij het dominoën.

Dikwijls gaan ze naar bed en ontsteekt hij na een halfuur stilzwingen in hun sponde in woede, vanwege de fouten die zij bij het dominoën heeft gemaakt, vanwege haar gebrek aan aandacht. 'Als je de *zes-vier* had weggelegd in plaats van de *drie-twee*, zouden we gewonnen hebben.' En hij laat het hele spel nog eens de revue passeren.

Zij is stereoscopische portretten gaan inkleuren en ze heeft succes. Hij heeft haar onlangs alle portretten van de leden van de chique *Moutard's Club* gegeven om in te kleuren, met deze aanduiding voor ieder afzonderlijk: rossig, blond, enzovoort. Het was alsof haar vroegere leven aan haar voorbijtrok... Ze kende het haar van al die mensen uit het hoofd. – Onlangs heeft zij aan een gestorven kindje met waterverf vleugeltjes toegevoegd. Het bracht de moeder, die niet op de kosten lette die met het paradijs voor haar kleine overledene gepaard gingen, in verrukking.

Wanneer een vrouw – hoer of dame – met een man – echtgenoot of minnaar – in een restaurant gaat eten, gaat zij altijd met haar gezicht naar het publiek zitten en zet de man er met zijn rug naar toe.

Mei

Oude vrouw met een gebroken arm die haar zoon, een boer, niet meer laat zetten omdat hij haar te oud vindt!

Man die wacht om de koning te kunnen vermoorden. Beschrijving van zijn zielenroerselen. De koning wordt opgehouden; de man gaat intussen naar het bordeel, verwekt een kind bij een hoer: dat kind is mijn held.

Ja, de katholieke religie heeft een reusachtig troostend vermogen: zij troost de vrouwen voor het feit dat zij oud en lelijk worden.

Donderdag 19 juli

Janin² zei tegen Asseline:³ 'Weet je hoe ik me twintig jaar staande heb weten te houden? Doordat ik om de twee weken van mening ben veranderd! Als ik altijd hetzelfde zou zeggen, zouden ze me uit het hoofd kennen voordat ze me zouden lezen.'

Wij zeggen tegen Janin: 'Zo, u hebt dus die graveerder die een toneelstuk heeft geschreven afgekraakt?'

JANIN—'O ja! Laat die kerel maar graveerder blijven!'

EEN ACTRICE VAN HET ODEON-THEATER—'Maar u hebt het stuk toch niet gelezen?'

JANIN—'Dat verhoede God...! Maar ik heb het wel gelezen... Ik heb er twee verzen van gelezen!'

IK—'Maar het is in proza!'

JANIN (lachend)—'Verzen of proza, wat maakt het uit!'

God heeft de coïtus geschapen, de mens de liefde.

Augustus

Wij zijn weer van de toppen van het genot teruggevallen in de verveling. We zitten slecht in elkaar, we zijn snel moe. Een week boezemt ons genoeg walging in voor drie maanden; en we laten de liefde neerslachtig achter ons, met een misselijkheid van heel ons wezen, met een verslapping van de begeerte en een vage, onuitgesproken, grenzeloze triestheid. Ons lichaam en onze geest zijn de dag erna onbeschrijflijk grijs en het leven lijkt ons dan smakeloos als slechte wijn. Na wat gebeweeg en wat onstuimigheid maakt een enorme verveling zich van ons meester. Van de uitgeperste vruchten houden we de smaak van as over. Het is een wanhoop van de wil, een psychische indigestie ten gevolge van de orgie. Alles boezemt onze ziel weerzin in. Verzadigd en zat van de materie laten wij die bedden en die doorwaakte nachten achter ons als een museum met anatomische preparaten en ik weet niet wat voor chirurgische en naargeestige herinneringen wij aan die beminnelijke lichamen bewaren.

Ik heb mensen meegemaakt die—gelukkige jongens!—minder analytisch waren dan wij. Het waren grove naturen die zich regelmatig en moeiteloos aan de wellust bezatten en die door het genot zin kregen in genieten. Ik heb Duplessis⁴ gekend, die zijn zinnen twee maanden achter elkaar dronken voerde en afmatte zonder ze te verzadigen. De grove, gezonde geest van die lui leek de vulva van de Romeinse keizerin wel; zij waren de dag erna evenals de dag ervoor monter en vrolijk, nooit misselijk, en hun ziel was nog steeds bronstig en dorstig. Ze dachten na afloop niet na; ze kenden die grote leegte niet die na dat soort dingen in

je rondwaart, als een karaf water in het hoofd van een hydrocefaal.

28 augustus

Een wereld waarvan ik droom: de mannen in bont en de vrouwen in kant.

27 of 28 augustus

Gavarni: 'En wat de liefde betreft, wat eisen wij niet allemaal van het leven! Wij eisen van onze minnaressen dat ze fatsoenlijk en lichtzinnig zijn! Wij eisen van hen dat zij over alle ondeugden en alle deugden beschikken...! We zijn allemaal gek! Geurende bloemen, het reële plezier, een mooie vrouw, dat waarderen we niet. We zijn ziek in ons hoofd. De burgerlui hebben gelijk... Maar je verstandig gedragen, is dat leven?'

September

De wereld zal ophouden te bestaan wanneer jonge meisjes niet meer om poep-en-piesgrappen zullen lachen.

24 oktober

Waarachtige paradox, dat de kunstenaars de burgerlui van de negentiende eeuw zijn. Het groen geschilderde huis van Delacroix,⁵ welke burgerman zou er willen wonen? Een schilder die 8000 franc per jaar verdient dineert voor 32 stuivers.

In dromen is de liefde altijd vleselijk. Je omvat bijvoorbeeld een vrouwenborst; maar het is alsof je ziel hem bevoelt... Er schuilt in de vleselijke sensatie iets ideaals, iets zachts, iets hemels en bovenaards, en iets verrukkelijks dat onuitsprekelijk schunnig is.

Van de Saint-Victor-kostschool, de kostschool die door Goubaux, de schrijver van *Richard d'Arlington*,⁶ gedreven wordt en waar ik met de gebroeders Judicis en Dumas junior op heb gezeten, herinner ik me een schoolkameraadje dat verliefd was geworden op de verpleegster, een erg mooie vrouw van veertig, en dat, om haar te kunnen zien en in aanraking te komen met haar liefderijke zorgen, een teentje knoflook op een bepaalde plek stopte om bij zichzelf koorts op te wekken.

Begin november

Droom. Drie beelden van de dood. Het ene een geraamte; het andere het lichaam van een teringlijder met een belachelijk groot hoofd zoals op de kermis; het derde een beeld van zwart marmer. Alle drie op een voetstuk in een kamer, terwijl in het duister van de gang vage, angstaanjagende gedaanten ergens mee worstelen. Ze stappen één voor één van hun voetstuk, proberen me vast te grijpen, pakken me bij de armen, trekken me naar zich toe en vechten om me als tippelaarsters op straat.